

RAZVOJ V SVETU IN DOMA

Letos se je začelo še eno preoblikovanje Slovenske vojske. Prva zelo vidna sprememba je bila izvedena 2. 1. 2013, ko sta se z Generalštabom združila Poveljstvo sil in Center za doktrino in razvoj, temu pa je sledilo preoblikovanje celotne Slovenske vojske. Že na začetku tokratnega preoblikovanja je bilo načrtovano, da se bo po organizacijsko-strukturnem preoblikovanju poveljstev in enot Generalštab Slovenske vojske moral ponovno prilagoditi, in sicer s ciljem izboljšanja v bolj usklajeno, racionalno in učinkovitejšo organizacijo. Zato je sedaj pravi čas in priložnost, da predstavim razvoj in pomen generalštabov skozi zgodovino na splošno in posebej še generalštab v Sloveniji.

UVOD

Vojske¹ v demokratičnih družbah so posebne strokovne organizacije državnega sektorja pod civilnim nadzorom, saj so odgovorne za izvajanje in upravljanje z institucionalizirano visoko intenzivno močjo. V večini demokratičnih držav je vrhovni poveljnik vojske voditelj države, ki pa izvaja predvsem vodenje na strateško-politični ravni. Pristojnost vodenja in poveljevanja vojski je običajno prenesena na generala/admirala, ki je v vlogi načelnika obrambe, angleško Chief of Defence (v nadaljevanju CHOD), kar je danes v Natu in EU splošno sprejet naziv za poveljujoče vojske. V Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS) je predsednik republike hkrati tudi vrhovni poveljnik obrambnih sil, le-te pa sestavlja in jih predstavlja Slovenska vojska (v nada-

ljevanju SV). Skladno s predpisi načelnik Generalštaba SV (v nadaljevanju GŠ SV) vodi in poveljuje SV. Seveda so v demokratičnih državah vojske in njih poveljujoči vodeni in pod nadzorom resornega ministra, v RS ministra za obrambo. Minister zagotavlja in nadzoruje vire, predvsem finance za delovanje vojske, hkrati pa ob odborih državnega zbora zagotavlja tudi del civilnega nadzora.

Z vojskami kot celotami poveljujejo tako generali kot admirali, v nekaterih državah z enakovrednimi zvrstmi izmenično, v večini pa na osnovi osebnih kompetenc. V nadaljevanju bom uporabljal samo izraz general. Že Clausewitz je ugotavljal, da je vojna le nadaljevanje politike z drugačnimi sredstvi. Danes ugotavljamo, da se karakter vojne ne menja, vojskovanje pa se prilagaja različnim dejavnikom. Vsekakor je trojstvo, ki ga omenja omenjeni avtor in govori

Ker je vojaška organizacija kompleksen sistem, imajo poveljujoči za podporo poveljevanju in delovanju organizacijsko enoto, ki se imenuje štab. Štabi so običajno organizirani v poveljstvih in enotah, v katerih poveljnik ne poveljuje neposredno, torej od ravni bataljona navzgor. Štab je sestavljen iz častnikov in drugega osebja, ki je odgovorno za spremljanje in presojo situacije, izdelavo variant predlogov, posredovanje in kontrolo odločitev ter zagotavljanje pogojev za delovanje. Zagotavlja obojestranski pretok informacij med ravnmi poveljevanja in izbor potrebnih informacij poveljujočemu za odločanje.

Poveljujočega SV pri poveljevanju podpira Generalštab (v nadaljevanju GŠ). Dejansko je poveljujoči SV v isti osebi tudi načelnik GŠSV. GŠSV je v okviru slovenske ureditve državne uprave organ v sestavi Ministrstva za obrambo (v nadaljevanju MO), ki ima svojo upravno in strokovno vlogo ter je hkrati najvišji vojaško-strokovni organ. Kot tak zagotavlja tudi vojaške nasvete in rešitve za svet za nacionalno varnost in državni štab obrambe.

GŠSV je za delovanje SV zelo pomemben kot njen vodstveni organ, hkrati pa ima pomembno vlogo pri združevanju vojaške obrambe v obrambni in tudi nacionalnovarnostni sistem. V tem prispevku bom zgolj na splošno opisal razvoj GŠ kot vodstvenih organov vojska v svetu, razvoj GŠ v Sloveniji in predvsem vlogo, mesto ter organiziranost GŠSV danes ter možne smeri razvoja in vloge v prihodnosti, kar je še posebej pomembno v času preoblikovanj SV.

RAZVOJ GENERALŠTABOV V SVETU

Poimenovanje generalštab, angleško General Staff, je splošno sprejet naziv za vodstveni organ kopenske vojske. Skozi zgodovino se je to ime uporabljalo tudi za nazive vodstvenih organov celotnih voj-

o megli, trenju in priložnostih, dober uvod tudi Jominijevem stavku, da je vodenje oboroženega boja podobno delu kirurga, ki izvaja operacijo na odprtem srcu v rešilnem avtomobilu, ki vozi izven utrjenih poti. Ti ključni dejavniki in ker je odgovornost nedeljiva, so razlog, zakaj je pristojnost vodenja vojaškega delovanja in poveljevanja z vojsko prenesena na prvega izmed generalov – strokovnjaka.

ska, pa tudi za štabe večjih enot, celo od divizije navzgor. Tako da poimenovanje GŠ ni povezano s štabom, kjer bi delali generali, ampak je to naziv za generalni ali splošni štab.

V preteklosti so bili vladarji tudi vojskovodje, ki so tudi vodili bojevanje². V času industrializacije, ko so vojske postajale vse večje in hkrati kompleksnejše ter strokovnejše, so vladarji vse bolj potrebovali vojaški strokovni organ, da jih je podpiral pri vodenju vojske, bojevanje pa so prepuščali profesionalnim vojakom. Konec 18. stoletja je francoski general Louis Alexandre Berthier³ organiziral štab v sedanjem pomenu besede. Do takrat so bili štabi namenjeni predvsem osebni logistični in administrativni podpori poveljnikov ter za prenašanje povelj. GŠ pa so na začetku 19. stoletja začeli razvijati v Prusiji, kjer so ga tudi formalno ustanovili. Nastali so predvsem zaradi velikosti in strokovnosti vojska, povečanih dimenzij vojskovališča in bojišča, potreb po kompleksnejšem planiranju in organiziranju ter logistiki, pa tudi zaradi nekompetentnih vojskovodij.

V Prusiji je bil razvoj GŠ neposredno povezan s profesionalizacijo častnikov. Zato so posebno pozornost posvečali šolanju generalštabnih častnikov, ki so bili izbrani med najboljšimi častniki. Tako imajo še danes v Nemčiji in tudi nekaterih drugih državah generalštabni častniški zbor, ki ni povezan samo z delom v GŠ, ampak predvsem z GŠ šolanjem. V 19. stoletju je general Helmuth von Moltke (starejši)⁴ kot načelnik pruskega GŠ le-tega razvil v organ, ki je bistveno pripomogel k pruskim zmagam in nastanku Nemčije.

Za nemški štabni in s tem tudi GŠ sistem sta bili značilni avtoriteta in nadvlada GŠ častnikov, predvsem načelnikov štabov nad poveljniki enot, katerim je poveljeval poveljnik, za katerega je GŠ častnik delal. Tako so v 19. stoletju, ko poveljniki niso bili GŠ častniki, njihovi načelniki štabov kot GŠ častniki pogosto vodili enote v njihovem imenu. Nemški GŠ je zaradi svoje učinkovitosti imel velik vpliv na razvoj vodstvenih organov drugih vojska⁵.

Do prve svetovne vojne sta se kopenska vojska in vojaška mornarica razvijali ter pretežno tudi delovali zelo neodvisno ena od druge. Vzporedno s tem sta se tudi GŠ

Štabno funkcijsko področje	OZNAKA
Kadri	J/G/A/N/S-1
Obveščevalno	J/G/A/N/S-2
Operativa	J/G/A/N/S-3
Logistika	J/G/A/N/S-4
Planiranje	J/G/A/N-5
Komunikacijski in informacijski sistemi	J/G/A/N/S-6
Usposabljanje (lahko tudi izobraževanje in doktrine)	J/G/A/N-7
Finance	J/G/A/N-8
Civilno vojaško sodelovanje	J/G/A/N-9

Tabela: Štabno funkcijska področja

in admiraliteta (glavni organ mornarice, primerljiv z GŠ) razvijala neodvisno. Po prvi svetovni vojni, v kateri je pomembno vlogo odigralo tudi letalstvo, so zvrsti vojska začele vse bolj sodelovati, zato so začeli ustanavljati združene organe za usklajevanje delovanja zvrsti. V drugi svetovni vojni pa so nastala prava združena ali večzvrstna poveljstva in štabi⁶. Tako so najvišji vodstveni organi vojska ali bolje rečeno oboroženih sil po drugi svetovni vojni združeni štabi.

Vse do Napoleonovih vojn so veliko vlogo v bojevanju imeli tudi posamezni rodovi, ki so se lahko bojevali relativno samostojno. Zato so tudi rodovi lahko imeli svoje poveljnike. Z razvojem GŠ so se vodilni organi rodov integrirali v GŠ kot specialistični organi. Z razvojem združenega vojskovanja in vserodovskega (združenega taktičnega) bojevanja so rodovski organi izgubljali pomen v vodenju bojevanja, še naprej pa so pomembni za razvoj in usposabljanje rodov. Zato se danes rodovski organi ukvarjajo predvsem z razvojem, doktrinami in usposabljanjem.

V jugoslovanskih oboroženih silah so bili načelniki štabov hkrati namestniki poveljnikov, organi rodov v štabih pa tudi poveljujoči rodov. Takšna organiziranost poveljstev je postavljala štabne organe poveljstva nad poveljnike podrejenih enot. Tako je bil npr. pomočnik za ali organ artilerije nadrejen poveljniku artilerijske enote.

Danes se vodstveni organi, ki se imenujejo združeni štabi, vrhovni štabi, glavni štabi ali GŠ. Nekateri od teh vodstvenih organov vojska so bolj ali manj integrirani z ministrstvi za obrambo. A ne glede na to imajo tudi najbolj integrirane strateške obrambne administracije kot npr. britanska, nizozemska ali norveška še zmeraj jasno razmejeno odgovornost za

posamezna štabna funkcijska področja. Poveljujoči vojska imajo večinoma naziv CHOD, poveljujoči kopenskim silam pa načelnik GŠ ali poveljnik. Od 33 vojska držav v Natu in EU ima 17 poveljujočih naziv CHOD, 10 načelnik GŠ, ostali pa nekaj podobnega.

V današnjem času se želi pri nas, a tudi v državah EU in Nata, integrirati strateško obrambno administracijo, predvsem upravne dele MO in GŠ. Mnogi v integraciji vidijo obrambni štab. Največjo stopnjo integracije so dosegle Velika Britanija, Nizozemska in Norveška, čeprav imajo dejansko mnoge države že integrirano strateško obrambno administracijo. Tako npr. Nemčija nima klasičnega GŠ, ampak ima vojaški vodstveni organ integriran v MO, tako da v večini notranjih organizacijskih enot MO dela mešana struktura civilistov in vojakov. V Belgiji lahko ugotovimo, da integrirano strukturo vodi načelnik GŠ, v MO pa obstaja samo še kabinet ministra. Podobno lahko ugotovimo za Dansko, kjer pa sploh ne govorijo o integrirani strukturi. Pri tem ugotavljam, da so vse države, ki so se ukvarjale z integracijo obrambne administracije, najprej izločile rodovske organe iz GŠ v razvoj in šolstvo, nato združevale zvrsti ter ko-locirale civilni in vojaški del obrambne administracije in šele na koncu v isto strukturo integrirale civiliste in vojake. Največji izziv je v opredelitvi pristojnosti vodenja takih organov, zagotavljanju pogojev za delovanje vojske in njene pripravljenosti ter poveljevanju z vojsko. V takih organih se prepleta civilni način vodenja z vojaškim načinom vodenja in poveljevanja. Pri tem se je treba zavedati, da je cilj integracije racionalnejša in učinkovitejša vodstvena struktura, ki mora še zmeraj zagotoviti pogoje za delovanje vojske in strokovno poveljevanje s silami, ki morajo pri izvajanju nalog preživeti. Zato se je dobro spomniti, zakaj je prišlo do profesionalizacije častniškega zbora na prehodu iz 18. v 19. stoletje.

Sedanja organiziranost GŠ v notranje organizacijske enote (v nadaljevanju NOE), označene z G in številkami, izhaja iz organizacije francoskega »Grand Quartier Général«⁹ s kratico GQG. GQG je bil organiziran v biroje, njihovo številčenje od 1 naprej pa nikakor ne pomeni, da je G-1 pomembnejši od drugih. V prvi svetovni

vojni je to francosko organiziranost prevzel in kasneje prenesel v ZDA general John J. Pershing^{8,9}

V Natu je standardna organiziranost štabov v J/G/A/N/S od 1 do 9. Lahko pa se za druge potrebe tudi dodajajo številke, npr. za analize in ocene številka 10. Z J se označuje NOE v združenih štabih, z G v GŠ in visokih štabih kopenskih sil, z A v zračnih silah, z N v mornarici in s S v taktičnih enotah kopenskih sil. Tem osnovnim označbam se lahko dodajo dodatne oznake, in sicer C v večnacionalnih, kombiniranih štabih (npr. CJ-1), F v prednjih ali izpostavljenih poveljniških mestih (npr. FG-3), E za majhen organ, element v nekem štabu (npr. EG-3 na zalednem poveljniškem mestu). V zavezniških publikacijah je standardizirano označevanje štabnih funkcijskih področij v Natu.

V modernih vojskah so poveljniki odgovorni za delovanje sil, štabi pa jih podpirajo pri poveljevanju in kontroli. Zaradi hitrejšega in učinkovitejšega delovanja ob poveljniški liniji obstaja tudi štabno funkcijska linija. Vendar slednja nima poveljniške avtoritete, ampak zagotavlja usklajevanje, prenos informacij in usme-

ritev. Štabni organi niso nadrejeni poveljnikom, ampak imajo predvsem nalogo podpore svojemu poveljniku.

V sodobnem pristopu k poveljevanju s cilji oziroma na podlagi poslanstva je temu ustrezna tudi vloga štaba. Poveljevanje na podlagi poslanstva izhaja iz nemškega načela »Auftragstaktik«. Takšno poveljevanje na eni strani zahteva veliko znanja in samostojnosti podrejenih poveljnikov, na drugi pa veliko zaupanja nadrejenega v podrejenega. Zato nadrejeni izrazi namero, opredeli cilje, uskladi delovanje med različnimi podrejeni ter zagotovi pogoje za delovanje glede na vire in potem prepusti pobudo podrejenemu. Pri takem načinu poveljevanja je posebej pomembna kontrola, ki v okviru sistema poveljevanja in kontrole zagotovi povratne informacije, kar omogoča korekcijo/spreminjanje/prilagajanje/usklajevanje ciljev. Takšen pristop k poveljevanju in h kontroli zahteva od štaba dosledno izvajanje poslanstva, skrbno preučitev situacije ter premišljen predlog odločitve, ki ne zahaja v pristojnost podrejenih poveljnikov in jim omogoča iniciativo ter ne dopušča samo nekritično in slepo izvajanje podrobnih načrtov.

RAZVOJ GENERALŠTABA V SLOVENIJI

Generalštab SV je bil ustanovljen z Zakonom o obrambi leta 1994¹⁰ s preoblikovanjem Republiškega štaba Teritorialne obrambe RS (v nadaljevanju RŠTO). SV in njena predhodnica TO nikoli nista bili organizirani v zvrsti. Zato je bilo samoumevno, da je vodstveni organ vojske GŠSV oziroma njegov predhodnik RŠTO in da nismo potrebovali združenega štaba.

GŠSV je organ v sestavi MO in najvišji vojaški strokovni organ in je tako na nek način že integriran v MO, saj sku-

paj z upravnim delom opravlja naloge obrambnega sektorja. Kot najvišji vojaški strokovni organ je hkrati tudi vodstveni organ SV.

Organizacija RŠTO je izhajala iz organizacije štabov, značilnih za oborožene sile Jugoslavije. Nastal je leta 1968 kot Glavni štab za splošni ljudski odpor Socialistične republike Slovenije. Pri nastajanju vojske samostojne RS je veliko vlogo odigrala Manevrska struktura narodne zaščite (v nadaljevanju MSNZ). Vodstvo MSNZ je za izdelavo dokumentov in odločitev uporabljalo tudi štabna funkcijska področja.

Med vojno v Sloveniji je RŠTO podpiral delovanje Republiške koordinacije (Operativno koordinacijsko telo RS za primer izrednih razmer) in poveljeval štabom in enotam Teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO).

RŠTO je bil organiziran v naslednje oddelke, odseke in organe: operativni, učni, zaledni, za motiviranje, organizacijsko-mobilizacijski, obveščevalni, zveze, protizračna obramba, inženirstvo, topništvo, letalstvo, mornarica idr. Največji je bil oddelek za operativne zadeve, ki je usklajeval delovanje TO in bil nosilec načrtovanja. Zaradi poudarka na usposabljanju vojakov na služenju vojaškega roka je imel veliko vlogo tudi oddelek za učne zadeve. Prav tako sta bila pomembna tudi oddelek za zaledne zadeve in oddelek, ki se je ukvarjal z motivacijo in domovinsko vzgojo do trenutka, ko se je večina njihovega dela prenesla v upravni del MO. RŠTO je neposredno poveljeval pokrajinskim poveljstvom in nekaterim, predvsem rodovskim enotam od čet do brigad. Z ustanovitvijo operativnih poveljstev¹¹ leta 1998 je GŠSV večinoma opustil neposredno poveljevanje enotam, ob tem so imeli rodovski organi še zmeraj velik vpliv na enote rodov. Zanimivo je, da se je od leta 1991 dalje v RŠTO in pozneje v GŠ SV najmanj pozornosti posvečalo rodu pehote, ki ni vedno imel svojega štabnega organa, čeprav je bil največji v vojski.

Večina notranjih organizacijskih enot GŠ SV je bila leta 1998 označena z oznako G. Zanimivo je, da je bil G-7 pristojen za mednarodno vojaško sodelovanje in samostojen, kar kaže na eno od tedanjih težišč dela. Operativne in učne zadeve so se združile v G-3. GŠSV je bil razdeljen

na dva velika dela. SG-1 je bil pristojen za delovanje, SG-2 pa za razvoj. Kratica SG je pomenila sektor GŠ. V SG-1 so bili G-1, G-2, G-3, G-4 in G-6. V SG-2 pa rodovski organi, razvoj in strateško načrtovanje. Leta 2001 so bile oznake iz G spremenjene v J.

Z večjim preoblikovanjem vojske v letih 2002 in 2003, ki je imelo za posledico razformiranje operativnih poveljstev, se je tudi GŠSV bistveno preoblikoval. Razdelil se je na dva dela. V Vojašnico Ivana Cankarja je odšel del GŠSV (tako imenovana delovna skupina GŠ-B, ki je formirala Poveljstvo sil SV kot poveljstvo na operativni ravni, z namenom zagotavljanja in uporabe sil SV). V Ljubljani pa je ostal del GŠSV (tako imenovana delovna skupina GŠ-A, ki je preoblikovala GŠSV v štab na strateški ravni). Formiral se je tudi Center za doktrino in razvoj¹², ki bi med drugim moral skrbeti tudi za razvoj rodov SV. GŠSV je bil organiziran v štiri združene sektorje, ki so bili večinoma sestavljeni iz sektorjev, označenih s črko J. Formiran je bil J-7 za vojaško izobraževanje in usposabljanje, J-8 za programiranje ter J-9 za civilno vojaško sodelovanje. Tak GŠSV je bil namenjen poveljevanju in kontroli SV na strateški ravni, predstavljanju SV v tujini in opravljanju nalog organa v sestavi MO ter je bil pripravljen na integracijo z upravnim delom MO, ki pa ni bila izvedena. Leta 2008 je bil oblikovan štab GŠSV, ki je združeval vse sektorje (J) razen J-1. Za to področje je bil pristojen združeni sektor za kadre, ki je bil podrejen neposredno načelniku GŠSV. Do osamosvojitve kadrovske funk-

cije znotraj GŠSV je prišlo tudi zaradi združitve večine kadrovskih procesov za potrebe SV v GŠSV.¹³

Leta 2013 po združitvi GŠSV s Poveljstvom sil in Centrom za doktrine in razvoj je bil oblikovan GŠSV, sestavljen iz Vodstva, Štaba, Kabineta načelnika GŠ SV, Sektorja za odnose z javnostmi, Vojaškega letalskega organa in Vojaškega vikariata. Tak GŠSV ob drugem delu izvaja poveljevanje in kontrolo na strateško-operativni ravni ter hkrati zagotavlja poveljevanje in kontrolo neposredno z enotami in s poveljstvi SV.

ZAKLJUČEK IN KAKO NAPREJ

Razvoj GŠ v RS kaže naslednje značilnosti: stalno povečevanje števila ljudi, razpetost oziroma željo po delu na več ravneh poveljevanja in kontrole ter istočasno tudi vodenja, tendenco poveljevanja z enotami in celo posamezniki, željo po rodovski organiziranosti in težnjo k vrstem, veliko število organizacijskih enot neposredno podrejenih načelniku GŠSV (želja, da so vsi podrejeni »glavnemu«), težavo v ločevanju med taktičnim poveljevanjem in strateškim vodenjem ter sodelovanjem. Nejasna opredelitev načrtovanja oboroževanja in razvoja ob nenehnem naraščanju vsebin, ki jih mora sodoben štab obvladovati v modernem delovanju in bojevanju, ne prinaša ustreznih rešitev. Nerazrešena ostaja tudi dilema v zvezi z vlogo in željami nekaterih uradnikov MO kot nadzornega organa nad SV ali organa za zagotavljanje pogojev in upravnih postopkov za obrambno področje in SV ter sistema zaščite in reševanja.

Zelo podoben je izziv, kdo je pomembnejši: štabni častnik nadrejenega poveljstva ali poveljnik podrejene enote. Te in druge dileme bomo morali v prihodnje rešiti, če bomo hoteli imeti racionalnejšo in učinkovitejšo integrirano obrambno administracijo na strateški ravni ali celo centralno obrambno administracijo, ob upoštevanju sposobnosti posameznikov, ki nikakor ne zmoremo biti strokovnjaki za vse in hkrati delati na več ravneh vodenja hkrati. O teh in podobnih izzivih bom pisal v prihodnje, ko bom poskušal pojasniti nekatere rešitve in izboljšave, ki jih z novo organiziranostjo štabnih področij, predvsem pa organizacijo dela, pripravljamo v GŠ.

Brig. David Humar

Avtor članka brig. David Humar je od 15. 7. 2013 načelnik štaba v GŠSV. Po podiplomskem študiju na Nacionalni obrambni univerzi ZDA je sodeloval pri preoblikovanju GŠSV v letu 2002. Kot Natov svetovalec je v letih 2005 in 2006 sodeloval pri oblikovanju strukture in organizacije oboroženih sil Bosne in Hercegovine, vključno s Skupnim štabom, prav tako je kot Natov svetovalec leta 2010 sodeloval pri preoblikovanju makedonskega GŠ. Sodeloval je tudi pri dveh preoblikovanih Natove mirnodobne poveljniške strukture med letoma 2003 in 2009.

¹ Izraz vojska v tem članku bo uporabljen za celotne oborožene sile. V nekaterih državah in nekateri avtorji uporabljajo ime vojska samo za kopensko vojsko.

² Vojskovanje je usklajeno delovanje celotne ali velikih delov vojske v vojni na strateški ravni. Bojevanje pa je delovanje vojaških enot ali sestavov na operativni in taktični ravni.

³ Louis Alexandre Berthier (1753–1815) je bil francoski vojak, ki je dosegel čin maršala in bil nezamenljiv Napoleonov načelnik štaba. Štabu je spremenil namen iz administrativno logistične podpore poveljujočemu za osebne namene v organ za planiranje.

⁴ Helmuth von Moltke (starejši) (1800–1891) je bil pruski in nemški vojak, vojskovedja in vojaški teoretik, ki je dosegel čin maršala in bil celih 30 let načelnik pruskega in nemškega GŠ ter poveljeval v mnogih bitkah. Tudi njegov nečak je bil načelnik GŠ.

⁵ ZDA in VB niso hotele uporabiti primera GŠ s kariernimi GŠ častniki, ker so bile mnenja, da profesionalizacija GŠ častnikov pripomore k izgubi stika z realnostjo enot, kar jih lahko postavi tudi v vzvišeno vlogo celo nad civilno oblast, kateri so služili. Uvedli so model štaba brez kariernih GŠ častnikov z obvezno rotacijo med poveljniškimi dolžnostmi in štabnimi dolžnostmi, ki je v veljavi v večini profesionalnih vojskah še danes.

⁶ Ze v prvi svetovni vojni je nastalo zavezniško poveljstvo kot mednarodno poveljstvo, v drugi pa je to bila stalnica na več strateških ravneh.

⁷ »Grand Quartier Général« je bilo francosko vrhovno poveljstvo med prvo svetovno vojno.

⁸ John J. Pershing (1860–1948) je bil vojak in general (s petimi zvezdicami, kar je primerljivo z maršalom) ZDA. V prvi svetovni vojni je poveljeval silam ZDA v Evropi, kasneje pa je bil tudi načelnik GŠ ZDA.

⁹ V britanski vojski so šele 1984 sprejeli

Natovo štabno nomenklaturu. Do tedaj so tiste v štabih NOE za operative in obveščevalne zadeve označevali z G, za logistiko z Q, za kadre in administracijo z A.

¹⁰ GŠSV deluje tudi v skladu z uredbo Vlade RS o organih v sestavi ministrstev.

¹¹ Predhodnik 1. Operativnega poveljstva za vojaško letalstvo in zračno obrambo je bil kratek čas korpus.

¹² Center za doktrine in razvoj je bil kasneje vključen v Poveljstvo za doktrine, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, ki bi moralo s Poveljstvom sil delovati na drugi ravni poveljevanja.

¹³ Leta 2008 je v sestavo združenega sektorja za kadre prišlo večje število civilistov iz Urada za upravljanje s človeškimi viri MO, ki so izvajali podporni del kadrovske funkcije za SV.